

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

віку і передбачає певний рівень підготовленості дітей.

Мета: розвиток сприймання медіатексту, фантазії та творчої уяви. Для проведення гри необхідно заздалегідь створити Power Point-презентацію з фрагментів мультфільму або використовувати діафільм. Після того як діти отримали ролі (хто кого буде озвучувати), вони починають працювати над озвучуванням казки. На початковому етапі для гри рекомендується використовувати казку «Колобок», яка викликає позитивні емоції.

Отже, не слід сприймати медіаосвіту як щось неймовірне, котра відбувається за межами реального життя. Навпаки, медіаосвіта нерозривно пов'язана з повсякденною діяльністю і темами, актуальними як для дорослого, так і для дитини.

Сучасна соціальна інформація, що пропонується дитячій аудиторії, дуже суперечлива стосовно поглядів і комплексного підходу до питань виховання. Подібна суперечність стає джерелом зростання соціальної проблематики та напруженості сучасного світу, вимагає зосередження уваги з боку тих, хто працює з соціальною інформацією виховного характеру. Пакувальна, книжкова, ігрова, відео- та Інтернет-продукція для дітей – досить впливові агенти соціалізації. Медіаінформація опосередковано впливає на всебічний розвиток зростаючої особистості, на формування у неї життєвої компетентності, мислення та соціальних стереотипів поведінки. Важливо розуміти, що товарна упаковка, книги, фільми, ігри, Інтернет та мультиплікація – це не лише «корисна» інформація для того, щоб «згаяти» час, а й найбільш доступні інструменти входження дитини у великий соціальний світ, найбільш ефективний фактор профілактики всього комплексу існуючих соціальних проблем.

Саме тому медіатехнології і засоби масової інформації не повинні підмінювати та витіснити гру, творчу, трудову діяльність, фізичну активність, спілкування, соціальну взаємодію, які вкрай важливі для розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку. Слід вдало поєднувати, інтегрувати й використовувати медійні засоби лише для підтримки корекційного навчання, розширюючи доступ дітей до нового змісту.

Отже, завдяки різним адаптивним і допоміжним технологіям медіаосвітня гра може бути інструментом для розширення сенсорного досвіду розумово відсталої дитини, забезпечення підтримки когнітивних процесів, комунікативної діяльності, поліпшення пам'яті, сприймання, стимулювання самостійності та мінімізації відволікаючих факторів.

Подальші дослідження особливостей використання інтерактивних засобів масової інформації дітьми сприятимуть підтримці науково обґрунтованої практики щодо ефективного і належного використання технологій та інтерактивних медіа як інструменту для навчання та розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Muffe och den försvunna nyckeln [Text]. – Helsingfors, 2006. – 95 p.
2. Niinisto N. Mediemysigt! Mediefostrarens handboken med alla kryddor [Text] / N. Niinisto, F. Ruhala. – BTJ Kirjastopalvelu Oy, Helsingfors, 2006. – 112 p.
3. Онкович Г. В. Медіаосвітні технології і компетентнісний підхід / Г. В. Онкович // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій колі України: матеріали методологічного семінару. – К. : Педагогічна думка, 2009. – С. 206 – 217.
4. Печинкина О. В. Медиаобразование дошкольников: несколько советов родителям / О. В. Печинкина // Детский сад от А до Я. – 2010. – № 2. – С. 126–132.
5. Packalén L. Comics with an attitude... / L. Packalén. – Frank Odoi Hakapaino Oy, Helsinki, 1999. – 96 p.
6. Recommendations Addressed to UNESCO [Text] // Educating for the Media and the Digital Age. – Vienna: UNESCO, 1999. – P. 273–274.
7. Чельшева И. В. Медиаобразование для родителей: освоение семейной медиаграмотности / И. В. Чельшева. – Таганрог : Изд-во ТТИ ЮФУ, 2008. – 184 с.

УДК 070:37

О. В. ГЛАЗИРИНА

МЕДІАПЕДАГОГІКА ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ

Започатковано педагогічний підхід до медіаявищ у сучасній освіті. Проведено наукову ідентифікацію медіапедагогіки, визначено її об'єкт, предмет, цілі, завдання і результат. На основі

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

базових педагогічних понять розглянуто категорії «медіанавчання» та «медіавиховання». Вказано перспективу створення системи педагогічних знань стосовно медіапедагогіки.

Ключові слова: медіапедагогіка, медіаосвіта, медіанавчання, медіавиховання, медіакультура.

Е. В. ГЛАЗЫРИНА

МЕДИАПЕДАГОГИКА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ

Реализован педагогический поход к медиа явлениям в современном образовании. Проведена научная идентификация медиапедагогика, определены ее объект, предмет, цель, задачи, содержание и результат. На основе базовых педагогических понятий рассмотрены категории «медиаобучения» и «медиавоспитания». Указана «перспектива» создания системы педагогических знаний по медиапедагогике.

Ключевые слова: медиапедагогика, медиаобразование, медиавоспитание, медиакультура.

O. V. HLAZYRINA

MEDIA PEDAGOGY AS THE PART OF PEDAGOGICAL KNOWLEDGE

The pedagogical approach to media phenomena in contemporary education is presented. The scientific identification of media pedagogy is offered. Its object, subject, goal, tasks, content and results are defined. The categories of media education are analyzed on the basis of key pedagogical concepts. The problem lies in the urgent need to develop methodological foundations of the new branch of knowledge – media pedagogy. The author highlights the perspective of formation of the pedagogical knowledge system in the field of media pedagogy.

Keywords: media pedagogy, media education, media culture.

Розвиток країни та її входження у всесвітній інформаційний простір спонукає до впровадження нових напрямків освіти, серед яких медіаосвіта посідає не останнє місце. Підвищена увага до неї методистів і практиків пов'язана з появою та доступністю необхідних засобів і ресурсів (комп'ютерна техніка, Інтернет та ін.). На жаль, це відбулося значно пізніше, ніж у розвинених країнах світу. Тому більшість публікацій сьогодні спрямована на вивчення зарубіжного досвіду [10; 13; 14; 19] та практичне застосування медіаосвіти у школі [7; 9]. Наукові дослідження зазвичай розкривають певні аспекти проблеми [1; 15; 16] або ж стосуються соціології, психології, культурології [2; 5; 8; 11; 20]. Тому є сенс звернути увагу на те, що освіта – це одна з основних категорій педагогіки, а медіаосвіта є її складовою. Цього не заперечує більшість авторів, вони навіть користуються терміном «медіапедагогіка», що становить нову галузь педагогічних знань. Системних досліджень педагогічної ідентифікації медіапедагогіки та медіаосвіти ми не знайшли, тому це є і предметом нашого дослідження, і метою статті.

На те, що медіаосвіта стосується педагогічної галузі, вказує навіть перше визначення явища, запропоноване Радою ЮНЕСКО в 1973 р., де медіаосвіту визначено як «навчання теорії та практичних умінь для оволодіння сучасними засобами масової комунікації, що розглядаються як частина специфічної та автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці» [10].

Щоб провести наукову ідентифікацію медіапедагогіки та медіаосвіти, нам належить відпрацювати її методологічні засади, тобто визначити об'єкт, предмет, мету, завдання та зміст медіапедагогіки. Далі, спираючись на визначення педагогічних категорій, треба віднайти їх специфіку стосовно медіапростору, дати визначення основних категорій медіапедагогіки.

Об'єктом медіапедагогіки є *медіаосвіта*. За аналогією з педагогікою, де освіта визначається як процес і результат навчання та виховання [3, с. 10], *медіаосвіта – це процес і результат медіанавчання та медіавиховання*. Для визначення предмета (що є частиною об'єкта, обраною для більш докладного дослідження) потрібно виділити істотне, специфічне відношення [6], реалізацію якого забезпечує медіапедагогіка. Для цього знову скористаємося продуктивним методом. Предметом дидактики як складової педагогіки є взаємодія викладання та учіння, предметом соціальної педагогіки як її різновиду – взаємодія особи із соціумом. За

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

аналогією, предметом медіапедагогіки є взаємодія людини з медіапростором. Визначений таким чином предмет медіапедагогіки диктує мету та завдання останньої – налагодження стосунків особи з медіапростором, за нормального їх плину – організацію, при певних деформаціях – нормалізацію останніх. Результат освітнього процесу, що лежить в основі медіапедагогіки, становить *медіакультуру* особи та суспільства, тобто *культуру цінностей* (аксіологічну) та *культуру діяльності*.

На основі визначення медіаосвіти доцільно розглянути її складові: медіанавчання та медіавиховання.

Медіанавчання – це процес взаємодії особи з медіапростором з метою передавання та засвоєння існуючого і створення нового досвіду медіаспілкування (взаємодії). Основними компонентами такого досвіду є знання, способи діяльності (уміння та навички), досвід творчої діяльності та досвід емоційно-ціннісних відношень (мотиви, потреби, інтереси, ставлення тощо) [6]. Їх поєднання в єдине ціле відбувається шляхом включення попередніх до складу наступних. Два перші компоненти (знання та способи діяльності) в теорії і практиці медіаосвіти фігурують як *медіаграмотність*, третій – як *медіаторчість*, четвертий, що поєднує в собі попередні, – як *медіакультура*. Перелічені складові започатковують *рівні* поступового розвитку зазначеного явища. Відповідно до цього можна сказати, що на сучасному етапі ми умовно перебуваємо на рівні формування медіаграмотності, де основний наголос ставиться на формуванні умінь і навичок. Відповідно до класифікації останніх (загальнонавчальні, пізнавальні, комунікативні, специфічні) кожні з них, наповнюючись медіазмістом, формують і доповнюють особистісні механізми – учіння, пізнання, спілкування і творчості.

Медіавиховання спирається на загальну теорію виховання, де головним виховним відношенням вважається *відношення ціннісне*, що становить відношення людини до світу та до себе в цьому світі. Воно розгортається всередині навчання, про що свідчить четвертий компонент його змісту (досвід емоційно-ціннісних відношень), реалізується в усіх видах діяльності як ціннісне ставлення до її процесу, результату та учасників, всередині особи як єдність її свідомості та поведінки, вчинків та їх мотивів тощо [3, с. 161]. Якщо перелічене співвіднести з медіасвітом, то йтиметься вже про медіавиховання. Свого розвитку в медіапросторі набувають також підходи до виховання як до формування особистості (сукупності відношень до ...), соціалізації особи (як її самореалізації в основних сферах життєдіяльності) та як власної потреби людини, у разі незадоволення якої виникає нестача, що потребує поповнення, а не боротьби. Останнє показує шлях медіавиховання (поповнення нестачі) і започатковує його зміст. Зважаючи на те, що культура на особистісному рівні становить собою процес (діяльність) і результат (цінності) задоволення потреби людини, є сенс звернутися до полікультурної моделі випускника школи [3, с. 171], розширивши її до загальнолюдського розуміння. Стрижневими утвореннями цієї моделі є потреби:

□ *в соціумі та спілкуванні*, що призводить до формування *комунікативної* культури (близький соціум, безпосереднє спілкування), *національної, громадянської, правової, ідейно-політичної* (середній соціум), *екологічної* культури (дальній соціум);

□ *в пізнанні світу та себе в світі*, процес і результат задоволення якої формує *інтелектуальну* культуру та культуру *особистісного самовизначення*;

□ *у здоровому способі життя*, що веде до формування *фізичної та валеологічної* культури;

□ *потреба в художньо-естетичному сприйнятті себе, інших та довкілля*, внаслідок задоволення якої формується *художньо-естетична* культура;

□ *у творчій самореалізації*, що веде до культури *творчого самовираження* особистості (*креативної*);

□ *в інформації*, що поєднує всі попередні й спонукає до формування *інформаційної* культури, тощо.

Отже, основні напрями виховної роботи – є: *комунікативне виховання* (формування комунікативної культури), *національне, громадянське, правове, ідейно-політичне, екологічне, інтелектуальне, валеологічне, художньо-естетичне, креативне, інформаційне* тощо. Як бачимо, до цього переліку ввійшли як традиційні види виховання (національне, громадянське, екологічне й ін.), так і ті, що в напрямках виховної роботи раніше не були означені (комунікативне, креативне, інформаційне тощо), але затребувані в сьогоденні. Вони стосуються

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

технологічної частини виховання й відповідають за формування особистісних механізмів, завдяки яким людина зможе реалізувати себе в житті.

У світлі проблеми медіавиховання особливого значення набуває потреба в інформації та інформаційна медіакультура. По-перше, ця потреба реалізується в процесі і внаслідок задоволення попередніх потреб [1–5]. По-друге, вона не заперечує і не підмінює їх собою, а дає нові можливості для розвитку за рахунок нового змісту. По-третє, вона не лише поєднує, а й інтегрує всі культурні складові в нову якісну цілісність – висококультурну особу сучасної людини.

Таким чином, ми знову, як і в медіанавчанні, підійшли до медіакультури, що свідчить про сутнісну цілісність медіаосвіти.

Здійснивши педагогічну розвідку у сферу медіаосвіти, ми дійшли висновку, що порушена проблема потребує подальшого опрацювання та створення системи педагогічних знань у медіанавчанні. У подальшій роботі вважаємо доцільним поглибити методологічні основи медіапедагогіки, розглянути суперечності медіаосвіти, її форми і методи тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антропова А. И. Педагогические технологии в медиаобразовании при обучении английскому языку / А. И. Антропова // Иностранные языки в школе. – 2006. – № 7. – С. 62–65.
2. Возчиков В. А. Медиаобразование в интенциях обучения и медиакультуры / В. А. Возчиков // Наука и школа. – 2007. – № 1. – С. 3–6.
3. Глазиріна В. М. Педагогіка сучасної школи: навч. посібник / В. М. Глазиріна. – Донецьк : Норд-Прес, 2006. – 220 с.
4. Дидактика средней школы; под ред. М. Н. Скаткина. – М., 1982. – 319 с.
5. Кирилова Н. Б. Медиаобразование в эпоху социальной модернизации / Н. Б. Кирилова // Педагогика. – 2005. – № 5. – С. 13–21.
6. Краевский В. В. Методология и методы педагогических исследований / В. В. Краевский // Педагогика; под ред. П. И. Пидкасистого. – М., 1998. – С. 32–62.
7. Жигір Е. Л. Використання елементів медіаосвіти на уроках хімії (тестування у форматах А, N, X) / Е. Л. Жигір // Хімія. – 2007. – № 22. – С. 22–35.
8. Медіакультура особистості: соціально-психологічний навчально-методичний посібник / О. Т. Барішпольець О. Є. Голубева, Н. В. Климчук та ін.; за ред. Л. А. Найдьоновой, О. Т. Барішпольця. – К. : Міленіум, 2009. – 440 с.
9. Медиаобразование в школе: как же выжить в мире СМИ // Народное образование. – 2007. – № 2. – С. 235–241.
10. Медиаобразование. Визуальный словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ped.vslovar.ru/1059.html>
11. Невмержицька О. Медійна педагогіка за кордоном / О. Невмержицька // Рідна школа. – 2004. – № 1. – С. 70–72.
12. Новикова А. А. Глобализация и медиаобразование / А. А. Новикова // ALMA MATER: Вестник высшей школы. – 2009. – № 11. – С. 52–55.
13. Онкович Г. Медіа-педагогіка і медіа-освіта: поширення у світі / Г. Онкович // Дивослово. – 2007. – № 6. – С. 2–4.
14. Робак В. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині / В. Робак // Другий український педагогічний конгрес: зб. матеріалів конгресу. – Л., 2006. – С. 275–286.
15. Смоляна Я. В. Негативний вплив засобів масової комунікації на особистість і медіапедагогіка як засіб його мінімізації / Я. В. Смоляна // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2004. – № 1. – С. 49–57.
16. Соснюк О. П. Психологічний тренінг як засіб профілактики використання маніпуляційних технік в мас-медіа / О. П. Соснюк // Обдарована дитина. – 2009. – № 3. – С. 39–43.
17. Слюсаревський М. Медіа-освіта: українська перспектива / М. Слюсаревський, Л. Найдьонова // Рідна школа. – 2010. – № 9. – С. 57–58.
18. Федоров А. В. Развитие медиаобразования на современном этапе / А. В. Федоров // Инновации в образовании. – 2008. – № 3. – С. 5.
19. Федоров А. В. Зарубежные модели медиаобразования: сравнительный анализ / А. В. Федоров, А. А. Новикова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2009. – № 5. – С. 4–17.
20. Шумаєва С. Медіаосвіта: історичні та культурологічні аспекти розвитку / С. Шумаєва // Рідна школа. – 2003. – № 5. – С. 70–72.